

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Yhteisöt ja toimintakykyosasto, Yhteiset palvelut -yksikkö

Esittelijä

03.09.2021

Muistio**LUONNOS****VALTIONEUVOSTON ASETUS SOSIAALI- JA TERVEYSALAN VALTIONAVUSTUKSISTA EUROOPAN UNIONIN ELPYMIS- JA PALAUTUMISMEKANISMIN MUKAISEEN SUOMEN KESTÄVÄN KASVUN OHJELMAAN VUOSINA 2021-2025****Yleistä**

Suomen kestävän kasvun ohjelmalla tuetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua. Ohjelma vauhdittaa kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nousua sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita.

Kestävän kasvun ohjelman rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (Next Generation EU). Elpymisväline jakaantuu seitsemään ohjelmaan, joista elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) on kooltaan ylivoimaisesti suurin. Jäsenvaltion on esitettävä kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRP), jotta se voi saada elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma on osa Suomen kestävän kasvun ohjelmaa.

Suomen kestävän kasvun ministerityöryhmä on linjannut ohjelman yleiset tavoitteet:

- Kasvihuonekaasupäästöjen vähenemä
- Tuottavuuskasvu
- Työllisyysasteen nosto
- Hoitoon pääsyn nopeuttaminen
- Tasa-arvon edistyminen

Ohjelma jakautuu neljään pilariin:

- 1) Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa
- 2) Digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saataville
- 3) Työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi
- 4) Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen.

Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla Suomen kestävän kasvun ohjelmassa on erityisesti pilari 4, minkä puitteissa kanavoitavaa rahoitukseen on myönnetty vuodelle 2021 yhteensä 45 milj. euroa ja suunniteltu käytettäväksi määrärahaa kuluvalle kehyskaudella arviolta yhteensä 400 milj. euroa. Pilari 4 rahoitus tulee valtion talousarvion momentilta 33.60.61. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla on pilari 3 tietyiltä osin, jonka puitteissa kanavoitavaa rahoitusta on kehyksessä varattu arviolta yhteensä 27 milj. euroa.

Valtionavustuslain (688/2001) 8 §:n nojalla on säädetty, että tarkempia säännöksiä lain soveltamisalaan kuuluvan valtionavustuksen talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Tätä asetusta sovelletaan valtion talousarvion momentilta 33.60.61 myönnettäviin valtionavustuksiin vuosina 2021-2025.

Pilarin 4 päätavoitteena on purkaa covid-19-pandemian aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa, nopeuttaa hoitoon pääsyä pysyvästi koko maassa ottamalla käyttöön uusia toimintatapoja sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista.

- Purkaa hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa uudistamalla toimintamalleja ja ottamalla käyttöön uusia digitaalisia palveluja.
- Nopeuttaa hoitoon pääsyä koko maassa ottamalla käyttöön uusia toimintatapoja (mukaan lukien mielenterveyspalvelut).
- Edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteiden toteutumista. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti.

Pilari 4 sisältää yhden uudistuksen ja viisi investointia, jotka muodostavat toisiaan tukevan kokonaisuuden.

- P4C1R1 Uudistus 1. Osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelua edistetään hoitotakuun toteutumista sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa käsittää viisi investointia:
- P4C1I1 Investointi 1. Edistetään hoitotakuun toteutumista (mukaan lukien mielenterveyspalvelut) sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa
- P4C1I2 Investointi 2. Edistetään hoitotakuun toteutumista vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista
- P4C1I3 Investointi 3. Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevaa tietopohjaa ja vaikuttavuusperusteista ohjausta
- P4C4I4 Investointi 4. Otetaan käyttöön hoitotakuuta edistävät palvelumuotoillut digitaaliset innovaatiot
- P4C1I5 Investointi 5. Asiakaslähtöinen digitaalinen hoitotietojärjestelmä Ahvenanmaalla.

Elpymis- ja palautumistukivälineen pilari 4 rahoituksen arvioitu jakautuminen vuoden 2021 talousarviossa (LTAE III) investoinneittain (milj. euroa):

Edistetään hoitotakuun toteutumista (ml. mielenterveyspalvelut) sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa (investointi 1)	20,0
Edistetään hoitotakuun toteutumista vahvistamalla monialaisia kynnyksettämiä palveluja, ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista (investointi 2)	5,0
Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevaa tietopohjaa ja vaikuttavuusperusteista ohjausta (investointi 3)	0,0
Otetaan käyttöön hoitotakuuta edistävät palvelumuotoillut digitaaliset innovaatiot (investointi 4)	20,0
Yhteensä	45,0

Elpymis- ja palautumistukivälineen pilari 4 rahoituksen arvioitu jakautuminen ohjelmakaudella investoinneittain (milj. euroa):

Edistetään hoitotakuun toteutumista (ml. mielenterveyspalvelut) sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa (investointi 1)	230,0
Edistetään hoitotakuun toteutumista vahvistamalla monialaisia kynnyksettämiä palveluja, ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista (investointi 2)	30,0
Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevaa tietopohjaa ja vaikuttavuusperusteista ohjausta (investointi 3)	40,0
Otetaan käyttöön hoitotakuuta edistävät palvelumuotoillut digitaaliset innovaatiot (investointi 4)	95,2
Personcentrerat digitalt värdinformationssystem på Åland	4,8
Yhteensä	400,0

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu pilarin 3 toteuttamiseen. Tavoitteet pilarissa 3 työllisyyden ja työmarkkinoiden osa-alueella ovat:

- Vauhdittaa työllisyysasteen nostoa hallitusohjelman mukaisesti uudistamalla julkisia työvoimapalveluja;
- Työmarkkinoiden toimivuutta ja kohtaantoa vahvistamalla ottamalla kaikki työvoimapotentiaali käyttöön;
- Kilpailukyvyn vahvistamiseksi lisäämällä Suomen houkuttelevuutta kansainvälisille osajille; ja
- Työuria pidentämällä edistämällä työelämässä olevien työkykyä ja jaksamista.

Elpymis- ja palautumistukivälineen pilari 3 rahoituksen arvioitu jakautuminen sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan rahoituksen osalta koko ohjelmakaudella investoinneittain (milj. euroa):

Investointi 2: Työkykyohjelman ja IPS-mallin laajentaminen	11,0
Investointi 3: Mielenterveys ja työkyky työllisyyden ja tuottavuuden edellytyksenä	16,0
Yhteensä	27,0

Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä.

Asetusluonnos oli lausuntokierroksella xx.xx.2021 – xx.xx.2021., Koska kyse on elpymis- ja palautumismekanismien mukaisesta rahoituksesta, missä on sovittu tietyistä määräajoista mm. haun avaamisen osalta, lausuntoaika on tavanomaista lyhyempi.

Seuraavat tahot toimittivat ministeriölle lausuntonsa asetusluonnoksesta:

...

Annettujen lausuntojen perusteella...

Lausuntomenettelyn perusteella asetusluonnosta on...

Asetusluonnosta on käsitelty myös kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa xx.xx.2021.

Vaikutukset

Ehdotettavat säännökset täsmentävät myönnettävän valtionavustuksen hakemiseen ja maksamiseen liittyviä menettelyjä. Asetus tarkoittaisi tietyiltä osin avustuksen myöntämisen edellytyksiä ja avustusmenettelyä. Käytettävissä olevat varat vahvistetaan valtion talousarviossa.

Avustusten myöntäminen pohjautuu keskeisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta sekä Suomen kestävä kasvun ohjelmaan (Valtioneuvoston julkaisu 2021:52, julkaistu 27.5.2021).

Voimaantulo

Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 15.12.2021 alkaen.

Laintarkastus

Asetusluonnos on ollut tarkastettavana oikeusministeriön laintarkastusyksikössä. Laintarkastuksen kommenttien perusteella asetuseräluonnokseen tehtiin ...

Yksityiskohtaiset perustelut

1 §

Soveltamisala

Tätä asetusta sovelletaan valtion talousarvion momenttiin 33.60.61 (EU:n rahoitus kestävä kasvun ohjelmaan) otetusta määrärahasta hyvinvointialueelle, kunnalle, kuntayhtymälle tai yleishyödylliselle yhteisölle vuosina 2021-2025 myönnettävien valtionavustusten myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön.

2 §

Valtionapuviranomainen

Asetuksen 2 §:n 1 mom. nojalla tämän asetuksen mukaisissa valtionavustuksissa valtionapuviranomainen on sosiaali- ja terveysministeriö. Ministeriö vastaisi valtionavustuslaissa kuvatuista valtionapuviranomaisen tehtävistä, kuten hakujen toteuttamisesta, avustusten myöntämisestä sekä avustusten käytännön seurannasta ja valvonnasta.

Asetuksen 2 §:n 2 mom. nojalla Lounais-Suomen aluehallintovirasto maksaa avustuksen valtionavustuksen saajan hakemuksesta. Kuten on toimittu eräissä muissa avustuskokonaisuuksissa, Lounais-Suomen aluehallintovirasto toteuttaisi avustusten maksatusta ministeriön kanssa tarkemmin sovittavalla tavalla.

3 §

Avustuslajit

Tässä asetuksessa tarkoitettu avustus voidaan myöntää valtionavustuksen saajan tiettyyn osaan toiminnasta kohdennettuna yleisavustuksena, investointiavustuksena tai hankeavustuksena.

4 §

Valtionavustuksen myöntämisen erityiset edellytykset

Valtionavustuksen myöntämisen yleisistä edellytyksistä on säädetty valtionavustuslain 7 §:ssä. Asetuksen 4 § täydentää avustuksen myöntämisen edellytyksiä.

Asetuksen 4 §:n 1 mom. nojalla valtionavustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että:

- 1) avustus täyttää Euroopan unionin elpymis- ja palautumismekanismin mukaiseen ohjelman tavoitteet;
- 2) avustus tukee palveluiden kehittämistä ja tehostamista, hyvien käytäntöjen levittämistä sekä toimintatapojen uudistamista;
- 3) avustuksessa otetaan huomioon tarvittava poikkihallinnollinen yhteistyö; ja

4) avustuksen voidaan arvioida olevan tuloksellinen ja laaja-alaisesti hyödynnettävä.

Asetuksen 4 §:n 1 momentissa säädetään erityisistä edellytyksistä, jotka ovat yhteisiä tämän asetuksen nojalla myönnettävissä avustuksissa pilarien 3 ja 4 osalta. Euroopan unioninen elpymis- ja palautumismekanismin mukaisissa tavoitteissa on keskeistä se, että sen puitteissa myönnettävä rahoitus toteuttaa ohjelman tavoitteita.

Asetuksen 4 §:n 2 mom. nojalla sen lisäksi, mitä 1 mom. on säädetty, avustuksen myöntämisen edellytyksenä pilarissa 4 on, että sillä rahoitettava toiminta toteuttaa yhtä tai useampaa tavoitetta (investointia), jotka ovat:

- 1) edistetään hoitotakuun toteutumista (mukaan lukien mielenterveyspalvelut) sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa;
- 2) edistetään hoitotakuun toteutumista vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista;
- 3) vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevaa tietopohjaa ja vaikuttavuusperusteista ohjausta;
- 4) otetaan käyttöön hoitotakuuta edistävät palvelumuotoillut digitaaliset innovaatiot; ja
- 5) asiakaslähtöinen digitaalinen hoitotietojärjestelmä Ahvenanmaalla.

Asetuksen 4 §:n 3 mom. nojalla sen lisäksi, mitä 1 mom. on säädetty, avustuksen myöntämisen edellytyksenä pilarissa 3 on, että sillä rahoitettava toiminta toteuttaa yhtä tai useampaa tavoitetta (investointia), jotka ovat:

- 1) Työkykyohjelman ja IPS-mallin laajentaminen; ja
- 2) Mielenterveys ja työkyky työllisyyden ja tuottavuuden edellytyksenä.

5 §

Valtionavustuksen hakeminen

Asetuksen 5 §:n 1 mom. nojalla valtionavustusta haetaan kirjallisesti sosiaali- ja terveysministeriöltä sen asettamassa määräajassa.

Asetuksen 5 §:n 2 mom. nojalla hakemuksesta on käytävä ilmi:

- 1) avustuksen hallinnoinnista vastaava taho ja hankkeen toteuttamiseen osallistuvat tahot;
- 2) tavoitteet, niiden saavuttamiseksi suunnitellut toimenpiteet ja tavoiteltavat tulokset;
- 3) haettavan avustuksen määrä ja hankkeen talousarvio; ja
- 4) toteuttamisen aikataulu.

Asetuksen 5 §:n 3 mom. nojalla sen lisäksi, mitä 2 mom. on säädetty, pilarissa 4 hakemukselta edellytetään, että kukin hakija kuvaa yksityiskohtaisesti jonojen purkutavoitteen ja suunnitelman hoitoon pääsyn parantamiselle ja hoito- palvelu- ja kuntoutusvelan pienentämiselle, ja erityisesti sen, kuinka:

- 1) mitkä ovat numeeriset tavoitteet hoitoon pääsyn parantumiselle vaiheittain hankekauden aikana kansallisesti yhtenäisellä tavalla;
- 2) mitkä ovat tavoitteet sosiaalipalvelujen ja kuntoutuksen saatavuuden parantumiselle ja jonojen purulle;

- 3) miten tavoitteiden toteutumista seurataan määrävälein;
- 4) mitä toimintamalleja on jo otettu tai otetaan käyttöön;
- 5) mitä toimintamalleista on suunniteltu otettavaksi käyttöön hoitotakuun kiristymiseen mennessä ja tähän suunnattavat voimavarat; ja
- 6) kehittämistoimia täydentävä määräaikainen jononpurku ja tähän suunnattavat voimavarat ja keskeiset toimenpiteet.

6 §

Avustuksen määrä

Koska kyse on Euroopan unionin elpymis- ja palautumismekanismien mukaisen ohjelman rahoituksesta, tämän asetuksen nojalla myönnettävä valtionavustus voidaan myöntää kaikkien valtionavustukseen oikeuttavien kustannusten suuruisena.

Yksittäisen avustuskohteen avustuksen määrää arvioitaessa huomioidaan erityisesti muut julkiset tuet, kuten tulevaisuuden sote-keskus –ohjelman mukaiset avustukset. Mikäli samaan käyttötarkoitukseen on jo myönnetty - tai ollaan myöntämässä - muuta julkista rahoitusta, se vastaavasti vähentää samassa suhteessa tämän asetuksen nojalla myönnettävän avustuksen määrää.

7 §

Hyväksyttävät kustannukset

Asetuksen 7 §:n 1 mom. nojalla valtionavustusta maksetaan pääsääntöisesti toteutuneiden, hyväksyttävien kustannusten perusteella. Kuitenkin myös avustusennakoiden maksaminen on mahdollista valtionavustuslain (688/2001) 12 §:n 2 mom. säädetyllä tavalla. Valtionavustuksesta voidaan maksaa ennakkoa, jos se on valtionavustuksen käytön kannalta perusteltua sekä sen käytön valvonnan kannalta tarkoituksenmukaista.

Asetuksen 7 §:n 2 mom. nojalla valtionavustukseen oikeuttavia kustannuksia ovat tavoitteen toteuttamisen kannalta tarpeelliset ja määrältään kohtuulliset:

- 1) hallinnointikustannukset;
- 2) henkilöstökustannukset;
- 3) matkakustannukset;
- 4) toimitilojen vuokrat;
- 5) välittömästi tavoitteen toteuttamiseen liittyvät irtaimen omaisuuden hankintakulut;
- 6) ulkopuolisista lähteistä hankitun tutkimuksen ja tietämyksen sekä konsultoinnin ja vastaavien asiantuntijapalveluiden kustannukset; ja
- 7) muut määritellyn tavoitteen toteuttamiseksi välttämättömät kustannukset.

Asetuksen 7 §:n 3 mom. nojalla valtionavustusta ei saa käyttää toimiin, joilla toteutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 1 §:n mukaisia valtionosuustehtäviä, jos näillä toimilla ei ole välitöntä yhteyttä hankkeen kokeilu- ja kehittämistyöhön tai uusien toimintamallien käyttöönottoon. Silloin kun hankkeissa toteutetut ja määräaikaiset jononpurkutoimet liittyvät välittömästi kehittämistoimiin tai uusien toimintamallien käyttöönottoon, voidaan näitä toimia rahoittaa valtionavustuksella.

Asetuksen 7 §:n 4 mom. nojalla hyväksyttäviä kustannuksia eivät ole poistot tai laskennalliset erät, jotka eivät perustu jo toteutuneisiin kuluihin tai menetyksiin. Hyväksyttäviä kustannuksia eivät myöskään ole lainojen lyhennykset eivätkä muut rahoituskulut, ellei avustuspäätöksestä muuta ilmene.

8 §

Kirjanpito

Avustuksensaajan on järjestettävä kirjanpitoa siten, että avustuksen käyttöä voidaan luotettavasti seurata.

9 §

Selvitys valtionavustuksen käytöstä

Avustuksen saajan on selvitettävä avustuksen käyttöä Euroopan unionin elpymis- ja palautumismekanismien edellyttämällä tavalla, mikä käy tarkemmin ilmi valtionavustuksen saajalle annetun valtionavustuspäätöksen ehdoista ja rajoituksista.

10 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 15 päivänä joulukuuta 2021 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2025. Asetusta sovelletaan sen nojalla annettujen päätösten toimeenpanoon myös vuoden 2025 jälkeen.